

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Christensen, Carl.

Titel | Title:

Pastor Rømer : en Romantiker blandt Præster.

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Spuhr & Siebuhr, 1923

Fysiske størrelse | Physical extent:

39 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Leds. Pastor
Pastor Rømer.

EN ROMANTIKER BLANDT PRÆSTER.

AF
CARL CHRISTENSEN.

h24. 1898

Sælges til Fordel for Klostersogns Menighed og Missionshusets
Byggefond i Vor Frelsers Sogn i Horsens.

45, -270-80

Det Kgl. Bibliotek

130025705565

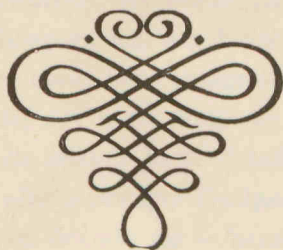

PASTOR RØMER

EN ROMANTIKER
BLANDT PRÆSTER

VED

CARL CHRISTENSEN

KØBENHAVN
SPUHR & SIEBUHR, BOGTRYKKERI
1923

235

PAULUS KRISTIANUS

DE REBUS IN INDIA
HABITIS

AVGVSTVS

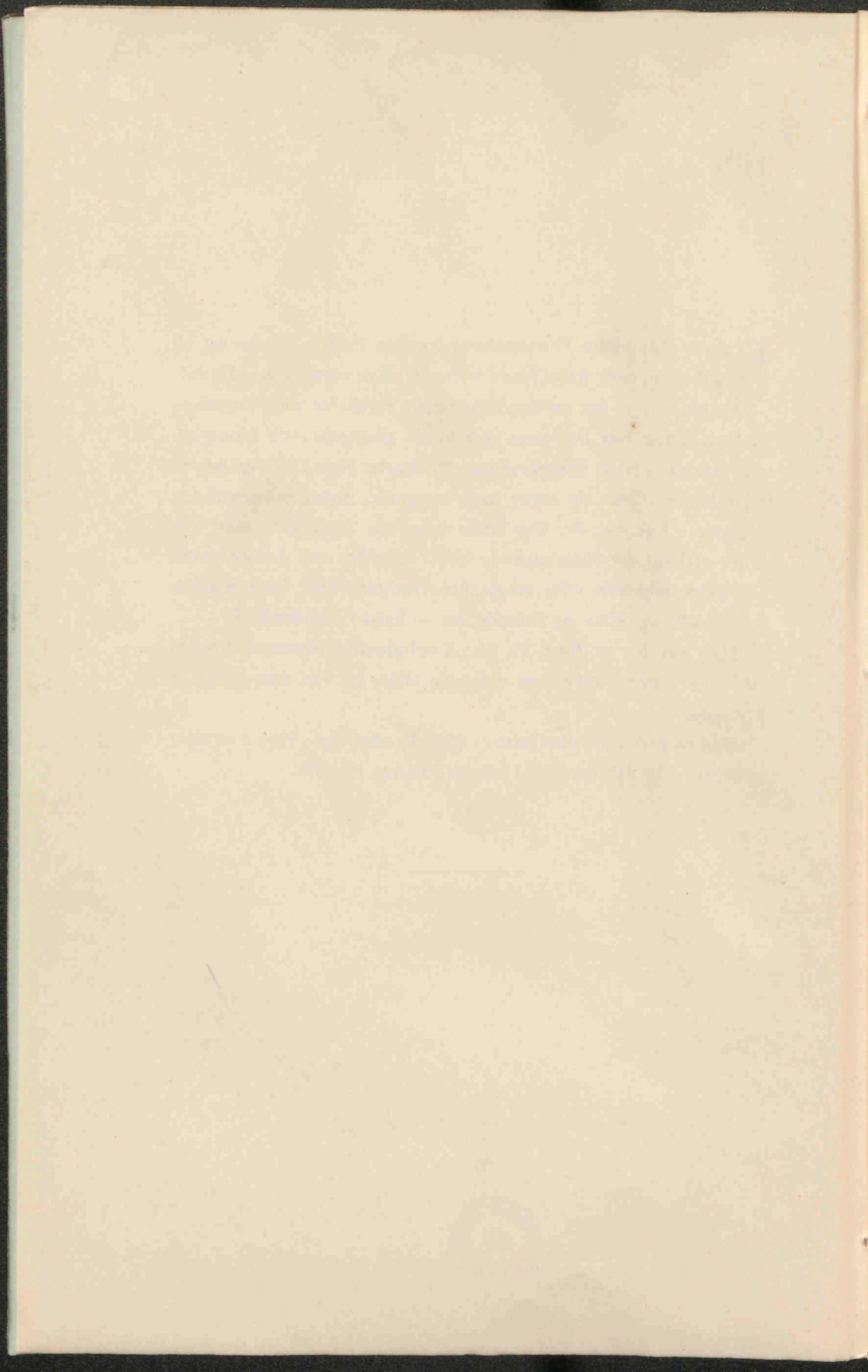
Enhver lidt ældre Horsensianer kendte Pastor *Rømer* og vil udbryde, naar hans Navn nævnes: Ære være hans Minde!

Endnu ser vi for os den lille tætte Skikkelse med de store, levende Øjne bag Brillerne, det brede glatbarberede Underansigt med Kind- og Skipperskæg, den korte Hals. Endnu ser vi hans brede Hilsen og hører hans rungende, noget salvelsesfulde Stemme. Faa var de, der hørte ham om Søndagen, men alle holdt af ham, og nogle elskede ham. Utallige var Anekdoterne om hans mageløse, ofte misbrugte Godgørenhed, hans Kærlighed til alle de smaa og lidende, og — hans Glemsomhed!

Han var for os Børn en lille Kærlighedens Apostel, som vi slet ikke forstod, men som vi havde altfor let ved som ældre at kritisere.

Lad os prøve at rejse ham et lille Æresminde! Han fortjener et stort. Og det har han i mange, mange Hjerter.

STAMTAVLE.

Pastor LUDVIG FERDINAND RØMER
f. $\frac{3}{8}$ 1823, d. $\frac{27}{2}$ 1908.

Fader:

Ludvig Ferdinand Rømer
Overauditor i Rendsborg, f. 1796 d. 1830, 1820 g. m. Therese Adele
Mourier f. $\frac{23}{4}$ 1799.

Fader:

Ludvig Ferdinand Rømer
Kammerraad og Toldskriver, f. $\frac{4}{1}$ 1757 d. $\frac{13}{5}$ 1813
g. $\frac{28}{8}$ 1783 1. Anne Chatrine Lyche.
g. $\frac{24}{4}$ 1788, 2. Ane Margrethe Hinckeldej.

Fader:

Ludvig Ferdinand Rømer
Gouverneur paa Guineakysten, f. $\frac{9}{1}$ 1714 d. $\frac{17}{4}$ 1776
 $\frac{2}{1}$ 1751 g. m. Anna Cathrine Wedderkamp.

Fader:

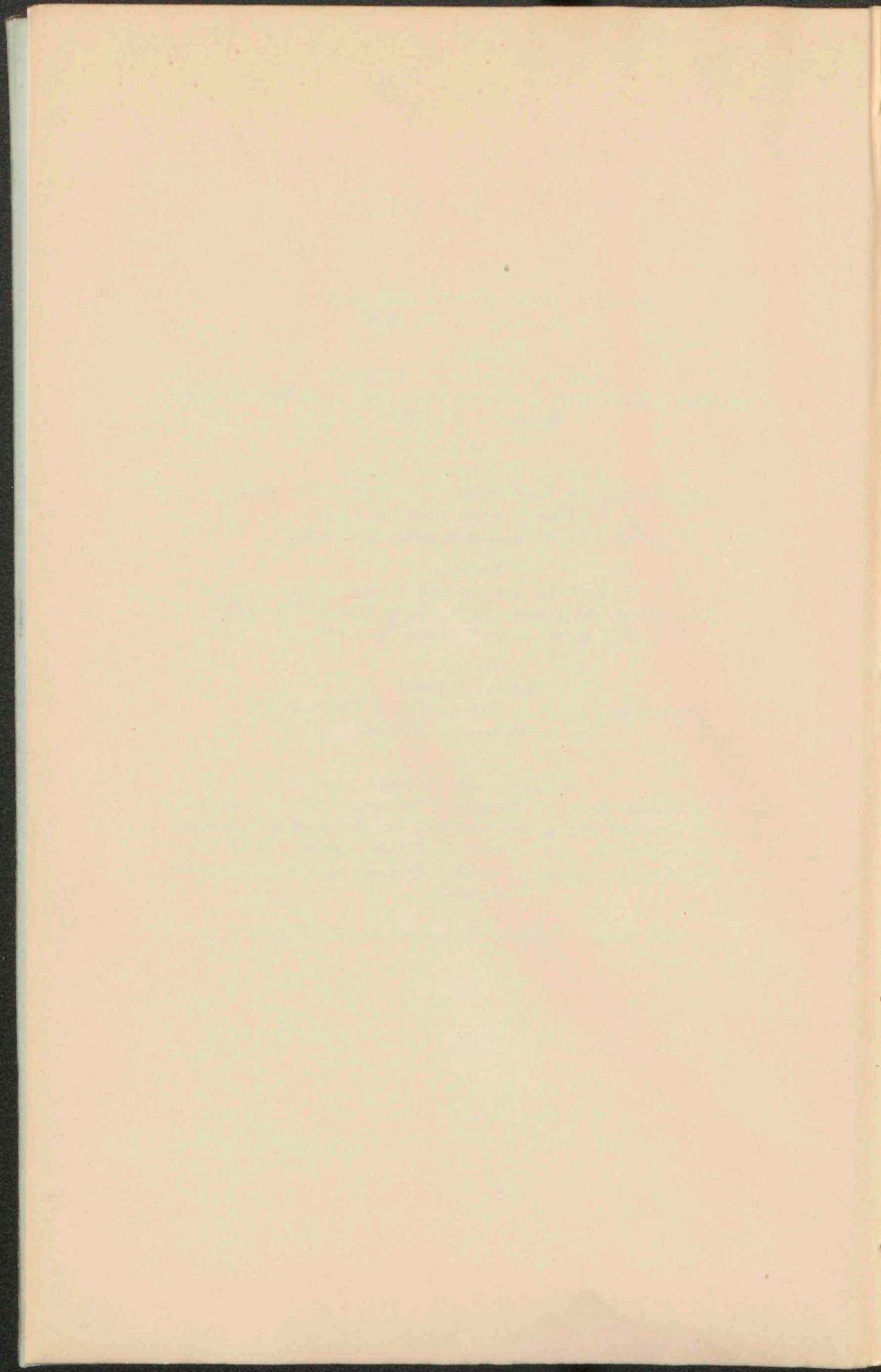
Moritz Rømer
Amtsvoigt i Elsfleth i Oldenburg, f. 1670 d. 1722
g. m. Margrethe Vollers.

Fader:

Hans Georg Rømer
født i Begyndelsen af det 17. Sæculum i Sachsen af adelige Forældre,
Page hos Frederik den 3. den Tid han var Ærkebiskop i Bremen,
senere Lieutenant bey der Guarde zu Pferde, senere i 1675 Amts-
voigt i Grafschaft Oldenburg zu Streichhausen und Hammelwarden
d. 1703.

(Alt ifølge Lehnsprotokollen ved C. F. Rømer).

Ludvig Ferdinand Rømer

fødtes i Rendsborg 3. Marts 1823 som ældste Søn af Overauditor, Regimentskvartermester *Ludvig Ferdinand Rømer* og Hustru *Adèle Therese* f. Mourier. (Se Stamtavlen foran.)

Paa mødrene Side nedstammede han — gennem Slægterne Herbst og Mourier — fra de gamle Wormer, hvis Billeder hænger i Horsens Statsskoles Vestibule. En af hans Stamfædre var den berømte *Ole Worm*, der døde i 1654 som Professor, Dr. med. og Domherre i Lund.

Han var tidlig et livligt og velbegavet Barn, sine Forældres Glæde. Hans Fader ytrede om ham: „Maatte jeg blot faa Lov at leve med den Dreng, saa skal han nok blive til noget.“ Desværre skulde dette ikke gaa saaledes, thi Faderen blev angreben af en haabløs Sygdom og døde allerede i Januar 1830, og hans unge 31-aarige Enke maatte forlade Rendsborg med sine fem Børn og flytte til sine gamle Forældre, Kaptain Mouriers, der boede ved Nørrevold i Kjøbenhavn.

Den gamle Moder døde ikke længe efter, men Fru Rømer blev boende hos sin kærlige Fader. Og da en anden Datter, Fru Ulrich, kort efter ogsaa blev Enke, flyttede hun ligeledes dertil med sine fire Børn. Saaledes blev der en stor Flok Fætre og Kusiner, som kom til at leve sammen i dette store og gode Hjem.

Den gamle Kaptain Mourier var en berejst Mand, havde i 15 Aar været Supercargo paa Macao i det asiatiske Kompagnis Tjeneste og havde erhvervet sig ualmindelige Sprogkundskaber. Han var af fransk Familie og elskede fransk Aandsliv, og han modarbejdede bevidst Ludvig Ferdinand Rømers tyske Skoledannelse. (Drengen havde ikke blot gaaet i tysk Skole i Rendsborg,

men kom ogsaa til en Begyndelse i tysk Skole i Kjøbenhavn). Trods sin høje Alder — han blev 91 — hjalp han Drengene med deres Lektier og var altid mild og overbærende mod Børnebørnene, som senere omtalte ham med den største Kærlighed.

Lidt mindre fornøjeligt kunde det være for den lille Ferdinand Rømer at komme ud til sine Farfader, fhv. Toldskriver Rømer, der boede ved „Jærnporten“ — den nuværende Begyndelse til Frederiksberg Allé. Han vilde nemlig se Karakterbogen og var vist lidt unødigt streng, naar den ikke var saa god som ønsket.

Ferdinand Rømer gik i Borgerdydskolen, hvor den bekendte Professor *Michael Nielsen* var Rektor. Drengen var sikkert en flink Elev, om han end allerede den Gang havde forskellige Interesser, der ligesom i Studentertiden og i hele hans senere Liv spredte hans Arbejdskraft.

Ved Nytaarstid 1837 døde den gamle Morfader, det gamle Hjem opløstes. Og nu dannede Fru Rømer ligesom Søsteren selv et Hjem for sig og Børnene, først et Par Steder i den indre By, senere i et lille Hus i Blaagaardsgade. Det blev i mange Henseender en stor Forandring for Børnene. Men Moderen virkede trods sit svage Helbred utrættelig for dem, saa de — og ikke mindst Ferdinand — hang ved hende med inderlig Hengivenhed lige til hendes høje Alderdom. Det var hende senere en stor Glæde, at hun naaede at besøge ham nogle Gange, mens han var Præst i Horsens.

Hans senere saa berømte Godgørenhed levede allerede hos ham som Dreng. En Broder af ham har fortalt, at da han og Ferdinand en Dag som Drengene havde faaet nogle Skillinger at gøre sig til Gode med, mødte de en Tigger, der bad Drengene om Hjælp. Ham gav Ferdinand alle Skillingerne, saa der ikke blev noget af Fornøjelsen. —

I Borgerdydskolen havde han en Tid selveste *Søren Kierkegaard* til Lærer. En Dag i Skolen havde Kierkegaard efter hans Mening gjort ham Uret. Saa gik Ferdinand op til ham i hans Bopæl for at faa det klaret. Kierkegaard aabnede Døren og sagde: „Goddag, lille Rømer, er det Dig? Hvad har Du paa Hjerte?“ Ferdinand forebragte sit Ærinde. Og Kierkegaard svarede: „Naa, er det det, lille Rømer, — det er godt, lille Rømer, — Farvel, lille Rømer!“

1842 blev Rømer Student og begyndte at studere Theologi. Det var jo i de rigt bevægede Studenterdage. Og han deltog med Liv og Glæde i Studenterlivet og i de skandinaviske Studenteretog med de store Førere.

Skønt han aldrig blev Grundtvigianer, blev han dog grundtvigsk paavirket. Han kom til at høre til Hostrups Vennekreds, hvorom der findes et ganske fornøjeligt Minde i „Breve fra og til C. Hostrup, udgivne af Elisabeth Hostrup“, S. 103: I et Brev til L. Mynster meddeler Hostrup her en af ham selv digtet „Rundsang“ ved H. A. Perdersons Fødselsdagsgilde, 26. Septbr. 1847, hvor alle Kredens Medlemmer faar en lille Omgang. Her meddeles om Rømer:

Rømers Lyst er Theologien,
han er svært bevandret i'en;
ja, i mange andre Ting
har han travet stærkt omkring.
Han er som Napoleon,
klein af Krop og stor af Aand!“

Napoleon — ja, ham havde han paa sine gamle Dage en Del at gøre med i sine Prædikener, ham og — Bismarck.

Den Kreds af Ungdomsvenner, der samledes om *Liebenberg*, Mantzius, Voltelen foruden Hostrup o. fl. maatte i de rigt bevægede nationale og litterære Aar give Rømers letbevægelige Sind stærke og gode Indtryk. Han blev jo til sin høje Alder en fyrig Fædrelandsven, for hvem navnlig Sønderjyllands Tab var et aldrig lægt Hjertestaar, og som ikke sparede paa Krudtet, naar han i Samtaler og paa Prædikestolen læste Tyskerne Teksten. Ganske pudsigt lader han i de bibelske Dramaer, han i Horsens forfattede, Djævelen Gang paa Gang tale Tysk!

Men det var ikke blot det nationale, som i de Dage optog ham. Ogsaa Musikken. Rømer var meget musikalsk og sang meget smukt sammen med sin ældre Søster, Christiane, der senere tilbragte sine sidste Dage hos ham i Horsens. Det blev en stor Nydelse for ham, da Komponisten *P. Heise* sluttede sig til den omtalte Vennekreds. Og nogle af Heises første Sange blev vist indviede af Søkendeparret Rømer. —

Men det var endnu dybere Ting, der i disse Ungdomsaar be-

skæftigede ham. I hans senere Aar udtalte han en Gang til sine Søkendebørn, at han tidlig var klar over, at „Jesus Kristus er Guds enbaarne Søn, der er død og korsfæstet for mine Synder.“ Og han sagde selv, at „Søren Kierkegaard vel var den, der ved Guds Naade førte mig til denne Tro.“

Ved Siden af Studierne, der spredtes ved hans mange levende Interesser i disse rige Aar, maatte Rømer give Undervisning, dels til Private og dels i Skoler. Hans Moders Kaar var nemlig ikke særlig gode, og han vilde saa nødig — hensynsfuld og kærlig, som han var — være hende til Byrde. Men derved forsinkedes hans Studeren selvfølgelig. Dertil kom, at han gik med som Frivillig i Krigen 1848—50. Han blev Korporal i første Reserve-Bataillon under Major Gerlach, Overgeneralen i 1864. Han stod ved 2. Komp. under Kaptain v. Megern. Men paa Grund af sine smaa Ben kunde han ikke følge med. Han fortalte selv herom: „Først bar de mit Tornyster, saa — mig selv.“ Men han sang og han fortalte for Soldaterne. Tilsidst maatte han dog opgive Soldaterlivet. Da lejede han sig et Værelse i Kjøbenhavn for at have Ro udenfor Hjemmet, satte Kraft paa Læsningen og fik endelig i Vinteren 1854 sin theologiske Embedseksamen, men kun med 2. Karakter (Haud. prim.).

I første Øjeblik følte han det vistnok som en Skuffelse, at han kun naaede et Haud., men saa genoptog han sin Gerning som Lærer, underviste bl. a. i Frk. Zahles Skole, og han fik sikkert i de Aar stor Indflydelse paa mange Unge, dels fordi han selv havde saa meget at give af, og dels fordi han forstod de Unge saa godt baade i Alvor og i Glæde. Saaledes har en af hans Elever fra denne Tid fortalt, at han havde Rømer til Religionslærer i Skolen, og at det blev ham, der til Trods for hans noget spredte Undervisning alligevel havde paavirket ham i afgjort kristelig Retning! — Den bekendte Skuespiller, Sofus Neumann, en bekendende Kristen, sagde, at han skyldte R. det bedste, han ejede. Slotsforvalter, Dr. Broch, paa Rosenborg, var ogsaa en af hans taknemlige Elever fra den Tid. —

Saa kom der imidlertid en alvorlig Sygdom, der paa flere Maader satte sine Spor rent legemligt, og som ogsaa svækkede hans Hukommelse saaledes, at hans senere saa „berømte“ Glemsonhed i Horsens utvivlsomt skyldes denne Svækkelse. 1858

tog han i Julen med sin Moder og ældste Søster tillige med et Par andre af Familien ud til Gunderslevholm, hvor hans yngste Søster var gift med Forpagter Andersen. Allerede ved Ankomsten følte Rømer sig syg, og det viste sig snart at være Tyfus, under hvilken han i 3 Maaneder laa og sloges med Døden. Han led af stadige Febersyner. Et af dem hensatte ham paa en stor Flod, hvor han paa et Dampskib passerede venlige Byer, Borgruiner og Vinhaver. Da han paa sin Udenlandsrejse sejlede fra Bonn ned ad Rhinen, slog det ham: Dette Landskab har Du jo set før. Da erindrede han nøje, at det var netop selvsamme Landskab, han havde set i Febersynerne paa Gunderslevholm! — Han blev overordentlig medtagen af sin Sygdom, hvori han aandelig talt følte sig plyndret for Troen og Haabet. Ikke en Bøn havde han kunnet bede. Kun eet slap han ikke: Jesu Navn. Men dette, at Jesu Navn blev ved at lyse for ham, selv i det forfærdelige Mørke, blev ham en stor Rigdom for Fremtiden. — Efter at være kommen paa Fode efter denne Sygdom holdt han først Sommerferie hos sin Svoger, Pastor Olivarius i Bregninge paa Taasinge. Derpaa rejste han atter til Kjøbenhavn, underviste 6 Timer daglig i Skolerne, derefter 2—3 Timer privat om Eftermiddagen. Men dette kunde han ikke holde til, og derfor modtog han Hostrups Indbydelse til at være hans Gæst i Silkeborg, hvor han var bleven Præst. De 3 Uger, han var der, blev i mange Henseender en god Tid for Rømer, om end Hostrups Tilslutning til Grundtvigianismen ikke faldt sammen med R's Tanker og Anskuelser.

Efter nogle Aars Forløb, hvor R. underviste i kjøbenhavnske Skoler, og hvor han ogsaa foretog en mindre Udenlandsrejse som Ledsager for en Søn af Tobaksfabrikant *Nobel*, fik han af sin Fætter og gode Ven, Etatsraad *de Neergaard* til *Førslev* Opfordring til at følge hans unge Søn, *Charles de Neergaard* til Ulandet. Den unge Neergaard havde da kort forinden en Tid boet hos Rømers Moder. Nu skulde han have en Udenlandsrejse, forinden han overtog Godset Gyldenholm, som han havde arvet efter sin Farbroder.

Denne Opfordring, der tillige var en Indbydelse, kunde R. naturligvis ikke modstaa. Og denne Rejse vedblev da ogsaa hele hans senere Liv at være en Mindets Guldgrube, hvorfra han at-

ter og atter hentede skønne Skatte, dem, han saa gerne viste frem for andre.

Vistnok sent paa Foraaret 1863 rejste de gennem Tyskland, Østrig og Schweitz til Italien. Rejsen, der varede hele 8 Maaneder, gik jo langsommere den Gang end nu. Men Rømers opladte Sind gjorde Dagene til Fester. Længst opholdt de sig i Rom, hvor de tilbragte Julen i en saadan Kreds af kendte Skandinaver og Kunstnere, som „Piazzo del populo“ har fortalt os alle om. Her i Rom og endnu sydligere, i Neapel og ved Bestigningen af Vesuv, aabenbaredes Skønhedens Verden sig saa forunderligt for de to Rejsefæller, ikke mindst for R. Naturens og Kunstens Livsmagt mødte ham saadan, at hans gamle Øjne endnu glødede, naar han de mange Aar efter fortalte derom. Billedhuggerkunsten lærte han først at forstaa der, hvor Oldtidens Kunst samler Nutidens Kunstnere om sig. — Ja, herom elskede hans Kære derhjemme senere at høre ham fortælle.

Denne Rejse knyttede R. og Charles Neergaard sammen som Venner for Livet.

Saa rejste de to hjem i Begyndelsen af 1864. Paa Rejsen op gennem Tyskland mærkede de paa flere Maader, hvad der stod for Døren. Og snart udbrod da ogsaa den sørgelige Krig, der satte dybe Mærker i Rømers medfølelse og ægte danske Sind.

Efter Krigen oprettede en Bekendt af ham, cand. philol. H. A. Krarup, en privat Latinskole i Vejle (Begyndelsen til den nuværende store Skole). Han tilbød R. Stillingen som sin Medhjælper, og som saadan virkede han da et Par Aar. Men da der blev en Lærerplads ledig ved Vejle Borgerskole, søgte og fik han den. — Til Lærergerningen medbragte han jo mange Aars Øvelse foruden sit kærlige Hjerte, sine mange Kundskaber og sin livlige Fortællekunst. Alligevel var han næppe paa sin Plads som Lærer; han lod sig let optage af ganske andre Emner end det egentlige Undervisningsstof, og Drengene mærkede snart, at kunde de bare faa ham til at fortælle om et eller andet, da var Dagens Lektie ude af hans Tanker. — Da kom der „af sig selv“ til ham en Gerning, der laa ganske anderledes for ham. Sognepræsten i Vejle og Hornstrup, *Wittrup*, der enkelte Gange havde faaet R. til at prædike for sig, trængte til en Medhjælp i sit store

Embede. Og det blev da ordnet saaledes, at det Offentlige (sagens Kommunen) overtog Lønningen af en „ordineret Medhjælper“, der skulde staa til Sognepræstens Raadighed ganske som en personel Kapellan. R. var den Gang henimod 50 Aar, og ikke enhver i den Alder vilde have kunnet finde sig tilrette i en saa underordnet, afhængig Stilling. Men hans føjelige, godmodige Sind tillod aldrig, at der kom Rivninger mellem de to Præster. — Han havde allerede den Gang ved forskellige Lejligheder været nødt til at prædike næsten uden Forberedelse og mente at have erfaret, at hans Vidnesbyrd netop i saadanne Tilfælde ret blev „et levende Ord“. Sin Dimisprædiken skulde han for Ordinationen 8. Decbr. 1871 holde i Ribe Domkirke. Ved den kom han da ogsaa ganske bort fra den skrevne Prædiken, han i Forvejen havde indsendt, og fik derfor kun Vix laud (Kneben første Karakter), skøndt begge Prædikener hver for sig var til laud. — Jo, baade som Forkynder og Sjælesørger var R. afholdt og sikkert til Velsignelse i Vejle. En erfaren og prøvet, moden Mand var han jo. Dertil hjertens god. Hans gode Hjerte sagde aldrig Nej til Anmodninger om Hjælp. Derfor gik der aldrig ret mange Dage af Maaneden, før hans Pung var fuldstændig tom. Men han gav den sidste Daler bort med samme gode Vilje som den første. Og saalænge han havde noget at give, var det forgæves for hans Omgivelser at gøre ham Forestillinger om, at Vedkommende ikke var Hjælpen værd. Ja, opdagede han, at nogen af dem havde holdt en Tigger borte, blev han meget vred: først naar Pungen var tom, kunde han tilgive det. Saadan var han allerede i Vejle, og i den Retning udviklede han sig videre i Horsens. Han var i Sandhed den glade Giver. Var han end ofte planløs og naiv i sin Hjælpsomhed, og blev han end altid misbrugt af daarlige Mennesker, hans Trang til at hjælpe, støtte og glæde andre gjorde den lille Mand *stor*.

Naturligvis var han afholdt. Den ældre Slægt i Vejle véd kun godt at fortælle om ham. De ser ham endnu gaa syngende paa Gaderne, mens han med stor Færdighed vippede sin Stok mellem alle fem Fingre. Man vidste jo, hvordan denne lille, glade Præst gav alt væk, gav sine Støvler, gav endog det rene Linned, som hans Husholderske, Md. Hansen, lagde frem til ham Lørdag Aften! Ja, Ære være Enkemadam Hansen, der med

største Troskab, Taalmodighed og Sparsommelighed baade her og i Begyndelsen af hans Horsens-Tid passede hans vanskelige Husholdning. Hvor skyldte han hende meget! Og hvor trak han daglig store Veksler paa hendes Overbærenhed, naar han hverken tog Hensyn til Spisetider eller Husholdningspenge! —

Hans Hjem var præget af Nøjsomhed, næppe en frivillig, men en tvungen Nøjsomhed! Som Lærer ved Borgerskolen havde han en lille Lejlighed paa Skolen; som Præst boede han i et lille Hus, han havde lejet, paa „Dæmningen“. Men han kom en Del i Huset hos flere Familier, navnlig kom Krarup og han i Begyndelsen af hans Vejle-Tid næsten hver Lørdag op til Proprietær Neergaard og hans aandsgrebne Frue paa Lille Grunnet ved Grejsdalen.

Saa var det, at han 5. Novbr. 1875 kaldtes til residerende Kapellan og Hospitalspræst i Horsens. Der havde Dr. phil. Johannes Clausen siden 1872 været Sognepræst og havde ved sin levende Forkyndelse og sin nidkære Virksomhed faaet begyndt en ny Tid i Horsens Menighed. Han var god mod Rømer og vedblev altid at være hans Ven, ogsaa efter at han 1884 var bleven Biskop i Aarhus. Hans Efterfølger som Sognepræst var den ædle Provst Skou (1884—Marts 1891), under hvem Chr. Gad kom til Byen; han blev 1893 II. residerende Kapellan. Provst Skou efterfulgtes efter næsten 2 Aars Mellemlum som Sognepræst i 1893 af Henr. Jespersen, og Gad i 1895 af Oluf Olesen. Men i al den Tid vedblev R. at være I. residerende Kapellan, indtil han 1898, 30. August, søgte og fik sin Afsked, efterfulgtes af Pastor Tomasson og flyttede til Kjøbenhavn. Hans Præstetid i Horsens var altsaa ikke mindre end 23 Aar. Ikke underligt, at dette Hjertemenneske, der saa gjerne vilde tjene, prægede sig dybt i Horsensianernes Hjerter, at han blev kendt, som faa Præster er blevet det, og at der blev talt og fortalt meget om ham, hvortil han baade ved sine Fortrin og sine Skrøbeligheder gav saa rigelig Anledning.

Det var nok egentlig Sognepræsten, Dr. Johs. Clausen, som havde faaet Pastor Rømer til at søge det residerende Kapellani i Horsens. Men den Dag, han blev indsat i Vor Frelzers Kirke, havde han glemt sit Kaldsbrev! Der maatte synges en lang Salme, mens det blev hentet. Ak, det blev ikke det sidste, den

kære lille Præst forglemte ved sine kirkelige Handlinger! Men snart viste han sig som en begavet og veltalende Prædikant, hvis Prædikener ganske vist langt fra gjorde et saa gennemarbejdet og klart Indtryk som Clausens og senere den saa beaandede Provst Skous, for ikke at tale om Præsterne Gad, Jespersen og Olesen med den nye, levende Forkyndelse.

Ja, Pastor Rømers Prædikener! — En, som elskede ham, har fortalt, hvordan han skrev sine Prædikener mange Dage før Søndag, og altid ovenover hver eneste af dem skrev de Ord fra den 19. Salme: „Herre! Lad min Munds Tale og mit Hjertes Betænkning være ret for Dig!“ Hans enfoldige, rene Kristendom gjorde det til en Glæde for ham ofte at forberede sig meget grundigt, og bag disse med hans sirlige og smukke Skrift udarbejdede Prædikener paa hans høje Pult laa der stundom et stort Forarbejde. Men — naar han saa kom paa Prædikestolen, saa gik det ofte anderledes end i Manuskriptet — ud over Markerne, hen over Stok og Sten og op over de høje Fjælde! Da gjaldede hans Stemme ofte om Navne som Napoleon, Bismarck og Kejser Wilhelm. Og Døden! Den talte han vist *altid* om som Fjenden. Han *hadede* Døden, den gamle, levende Mand! — Hans Prædikener var da ofte baade aandfulde og begavede, men de bar altfor tidt Præg af at være øjeblikkelige Indskydelser, og var prægede af den Naivitet, som skyldtes hans skønne, troskyldige Barnesind, men som driver Nutidsmennesker bort med Ringagt.

Og vi Børn, der hørte ham, forstod næsten intet af hans Prædiken. Vi kan endnu høre ham tale med Stentorstemme om de slemme Tyskere, men vi har vist faa Erindringer fra hans Prædikener om *det væsentlige*. —

Men han messede smukt. Og det var for hans Venner herligt at høre ham messe Trosbekendelsen og Fadervor, hvis Messemelodier udkom i Halvfemsernes Begyndelse! Ja, hvor var der i det hele Festivitas over den lille tætte Præstesikkertelse!

— — —

Da han i 1875 kom til Horsens, fik han straks sin Bolig i Hospitalsforstanderboligen i Hospitalsgade. Der boede han først alene, senere sammen med den gamle sirlige Hospitals-

forstander Theilmann. De var begge Ungkarle og førte derfor fælles Husholdning. Her havde R. Besøg af sin Ven, Godsejer Charles Neergaard. Han spurgte R.: „Er der nu ikke noget, Du trænger til?“ Men den glade Øjeblikkets Mand syntes ikke, han manglede noget som helst. Da tillod Husbestyrerinden sig at bemærke, at R. *maatte* have en ny Præstekjole, hvad han ogsaa selv før havde indset. Godsejeren bestilte den og betalte den forud.

Samlivet med Hospitalsforstanderen vanskeliggjordes noget ved R.s manglende Sans for Præcision og Orden. Kancelliraaden var Punktligheden selv, men R. kom meget ofte for sent til Maaltiderne. Og hans Husfæller kunde ikke andet end kritisere hans Maade at være godgørende paa. Han gav og gav til alle, der bad om Hjælp, gav Klæder og Fodtøj, betalte Træsko for en Mængde Mennesker, skænkede sit dyrebare uldne Tæppe til en syg Kone, gav, til han hverken havde Penge til Husholdningen eller Regninger. Lod de ham da vide, at han ingen Ret havde til at give paa den Maade, saa afvæbnede han al Kritik med sit troskyldige: „Ja, sandelig, De har Ret!“ — Hvem af hans Venner hører ham endnu ikke sige: „Ja, sandelig —!“ Hvem af dem følte sig ikke afvæbnede i deres Bebrejdelser over hans manglende Præcision, Økonomi og Menneskekundskab ved hans: „Ja, sandelig, De har Ret!“

Hans store, gode Hjerte — hvem der saa det, *maatte* nok blive den lille! —

Pastor Rømer flyttede om paa Nørregade og boede dør et Aarstid hos Fru Fremming. Lejligheden var ikke god, men Dagligstuen var dekoreret i pompejansk Stil. Det kunde han ikke staa for.

En gammel Ven af R. fortæller, at han her en Gang glemte at betale sin Husleje. Paa Fru Fremmings Henvendelse til ham om at betale, svarede han mildt og venligt: „Jeg vil saa inderlig gerne betale, men jeg ejer saamænd ikke en Skilling.“ Den praktiske Frue spurgte da, om Præsten havde husket at hente sin Gage i Hospitalet. Saa sprang R. op, greb hendes Haand og udbrød begejstret: „Tak, kære Frue, nej, det har jeg sandelig

glemt! Men mange Tak, at De mindede mig derom. Nu vil jeg skynde mig at hente den!"

Hans næste Lejlighed var Aagade 47, 1. Sal. Hans Husbestyrerinde, Enkefru Hundrup, for hvis to Døtre han var en trofast Ven og Støtte, havde ikke misundelsesværdige Kaar ved hans Husførelse. Han kunde jo saa godt finde paa at give Stegen bort, som var indkøbt til Søndagen, og naar der skulde Penge til Husførelsen, havde han ofte bortgivet alt. Hans daglige Levevis var jo ogsaa med et mildt Udtryk noget ejendommeligt. Hans Morgenbad og Paaklædning, der var meget omhyggelig, tog flere Timer, men en Del af Tiden gik med forskellige Studier, Slaaen efter i Bøger, Nedskrivning af et eller andet. Og hans absolutte Mangel paa Præcision gjorde det meget vanskeligt at passe ham. — Men dør i Aagade 47 boede han altsaa med sin Søster til hendes Død 26. Decbr. 1893, senere alene, indtil han rejste fra Byen. Hans lille gamle Søster med Hængeskrokkerne delte alt med ham, Alvor som Gammen, elskede med ham den Moder, hvis Billede — ofte noget støvet! — stod paa hans Skrivebord. Hun var til sin høje Alderdom som han musikalsk og musikinteresseret. — Ja, Musik og Sang elskede den gamle Præst at høre og være med i, og det fyldte ofte dette ejendommelige festlige, gammeldags Hjem i det lyserøde Hus ved den idylliske Aa.

Hvor glædede han sig ved at have forstaaende Venner til Gæst, hvor gjorde han det festligt en saadan Aften! Naar han smilende modtog dem med hjertelige Haandtryk af sine bløde Hænder, da straaede Lamper og Lys i alle Kroge over hans smukke Billeder og Johannes Døber-Frisen og mange interessante Minder fra den store Udenlandsrejse, der saa let kom paa Tale. Saa sad den gamle Frøken og konverserede, og selv vandrede han fra Stue til Stue og fortalte med sin stærke Stemme. Saa kunde han berette om Dagens Hændelser, om Husbesøg hos fattige og lidende — han var jo altid de smaas Ven, — trofaste og uopslidelige Ven. Saa kunde han ogsaa pudsig fortælle om det gruelige, at han nu igen i Dag havde glemt et Bryllup, en Hjemmedaab eller en Begravelse. Nej, *glemt* var jo egentlig ikke Ordet, nej det var, som gamle Kordegn Olsen sagde: „Han

havde inte glemt, men bare inte husket det Bryllup eller den Hjemmedaab!"

Naar „Medarbejderne ved Børnegudstjenesten“ kom hos ham, maatte de føle sig hjertelig velkomne. Saa var han ofte — den sidste, der kom, forsinket, som han næsten altid var, spiste lidt Smørrebrød i den anden Stue, vandrede fra Rum til Rum, vaskede Hænder, tændte Lys, fortalte og fortalte med straalende Blik bag Brilleglassene. Hvor var han glad, om en af dem kunde spille paa hans Klaver; hvor elskede han vore Salmer og Salmemelodier, sang med sin smukke Stemme: „Jeg glæder mig, o Jesus, ved min Daab —“. Men unægteligt fik Børnegudstjenestens Arbejdere ofte ikke megen Hjælp og Vejledning saadanne Aftener; han var altfor adspredt — som Regel!

— — —

R. havde Modtagelsestid hele Dagen. Og hans Godgørenhed er jo blevet en Fabel, hvorom der i Horsens gaar en uendelig Række Anekdoter. De er langt fra alle sande. Men vist er det, at han gav, til han intet ejede, ja kom i Gæld, den ærlige Mand! Han gav af sit Spisekammer og af sit Gangtøj, ja der fortælles, at han en Gang uden at tænke over det gav en fornem Gæsts Overfrakke bort til en fattig Mand, da hans egen formodentlig allerede var givet bort! Han blev opkaldt saa tidt, stod Fadder og gav Faddergave til mangfoldige smaa fattige „Ferdinander“; betalte Skolepenge og Skolebøger for mangfoldige andre, holdt næsten utallige Børn med Støvler og Sko, Kjoler og Hatte, særlig Konfirmander, optog mange unge i sit Hjem, klædte og fødte dem, betalte Skolepenge for dem og tabte dem aldrig senere af Syne. Han hjalp ikke faa frem paa den studerende Vej som en Art „Plejebørn“. Men aldrig undte han sig selv den Glæde at rejse, hvad han dog havde saa stor en Lyst til, interesseret og kunstforstandig og kunstglad, som han var. Det var jo ogsaa langt billigere bare igen i Mindernes Verden at bestige Vesuv, skue Napolis Golf og Romas Kunstskatte — som den Gang han rejste med Charles de Neergaard!

Kunst og Poesi — det havde jo været hans Liv i Ungdomstiden, da vore store Digtere levede og sang, alle mer og mindre paavirkede af Digterkongen, Adam Oehlenschläger. R. havde selv en poetisk Gnist. Han oversatte Davids Salmer og Salmer

af Grundtvig til Tysk og ejede virkelig foruden et ualmindeligt Sprogtalent saa megen poetisk og kristelig Forstaaelse af den store Skjald, at han paa det tyske Sprog kunde finde rammende Udtryk for Grundtvigs saa særprægede danske Sprog. Saaledes oversatte han sidste Linje af de kendte Strofer fra Salmebogens 183:

„— Sover saa sødt paa Kampesten
Som under Tag, paa Kvist og Gren“

ved et Udtryk, der ret maa forstaaes af Tyske:

„*Wie ein Ritter im hohen Fest.*“

Foruden mange Rimerier til Venner har han paa Vers oversat en større Samling *galliske Ordsprog*, ofte fortrinligt gjort.

Men der foreligger i 3 smaa Notebøger, skrevne med Pastor Rømers meget sirlige og fine Skrift, ikke mindre end fire bibelske Dramaer paa rimede Vers, nemlig „Stjernen i Østen“, der bærer Aarstallet 1897, „Maria og Joseph“ uden Aarstal, „Flugten til Ægypten“ 1889 og „Judas Ischariotes“, uden noget Aarstal. Selv om ingen af disse ret omfangsrige Digtninge rummer nogen særlig Originalitet, saa vidner de uimodsigeligt om et dybt, barnligt Trosliv, om baade poetisk Begavelse og dramatisk Evne. Den gamle Præst har her i ledige Stunder hævet sin Sjæl til det Hellige i Tilbedelse, Beundring og Lovsang. Han har med kærlig Forstaaelse, med bibelsk og historisk Viden plastisk formet Skikkelser som de Vise fra Østerland, Jøderne med deres Farisæere, Ypperstepræster og Folkehob, Kong Herodes, Apostlene o. s. v. Han har med fin Ynde fremstillet Maria og Joseph og med realistisk Kraft malet Judas, hans Nærmeste, Apostlene og Herren. Han har givet gode og onde Aander, Engle og usynlige Magter Mæle. Han har gjort det som Oehlenschlägers og Paludan-Müllers beskedne Lærling. Og i Skildringen af Satan lader han et middelalderligt Lune spille og lader ham ofte som Arvefjenden tale — *Tysk!*

Pladsen forbyder jo iøvrigt at fremdrage Stykker af disse mange Sider Vers, hvor fristende det end er, hvor meget de end lyser af gamle Dages Poesi og Lune. — Men hvor vidner

disse poetiske Arbejder om, at han i sin Ensomhed var en rig og from Sjæl, der oftest maatte savne Forstaaelse, og for hvem mange vel — trods deres Beundring af hans Hjertensgodhed — kun havde et overbærende Smil.

Thi faa var hans virkelige Venner.

Til dem hørte ubetinget hans Kollegaer, overfor hvem hans Forhold altid var smukt og kærligt. En af dem skriver: „R. var en nem Kollega at have, han søgte aldrig sit eget. — Han kunde være saa hyggelig at sidde og tale med, og hans barnligt fromme Gemyt traadte atter og atter frem. Saaledes ogsaa i en Yttring til mig en Gang, han laa og var syg, og jeg besøgte ham: „Det er dejligt“ — sagde han — „at der er en Sabbatshvile for Guds Folk.“ Og saa føjede han til: „Mellem dem synes jeg ogsaa nok, at jeg tør regne mig, — mener De ikke ogsaa det?“ — En anden af hans Kollegaer skriver om Rømers gamle Søster, Christiane: „Hun fik jo Apoplexi under det store 2 Dages Santsalmøde, 23. Juni 1887, hvor Provst Blume prædikede over Salme 40, 1—3: „Op af det skidne Dynd og den brusende Grav.“ Det var en mægtig Prædiken, som jeg aldrig glemmer. „Aa, det var en Brandtale,“ sagde Rømer om den Prædiken, „den kostede mig min Søster!“ Hun fik nemlig, da hun, dybt greben, kom hjem, et apoplektisk Anfald om Natten (se R.s Breve derom S. 23). — Vi paaskønnede hans enfoldige, rene Kristendom. Og mod mig var han altid mageløs elskværdig. Men det kneb at bevare Taalmodigheden overfor hans Drysseri og Smøleri.“

Han kom i enkelte Hjem som Husven. En af hans afdøde Venner skrev om ham: „Hans Hjerte og Haand var aaben, og ikke gik han af Vejen eller skaanede sig selv, naar han mente at kunne gøre noget for andre. Men han var tillige en meget kundskabsrig og klog Mand, belæst og berejst. Han var en troende, ydmyg Mand, saa usigelig lille, naar han i Fortrolighed til dem, han holdt af, aabnede sit Hjerte og talte om sin Tro og sit Trosforhold til den Herre, han gav Æren for alt. Naar hans store Glemsomhed bragte andre i Forlegenhed, var han ulykkelig, til han havde faaet det gjort godt igen. Men blev han vred, da var han Mand for at kunne tale og revse, hvor det behøvedes. — Med den inderligste Tak og Kærlighed er jeg personlig knyttet til Pastor Rømer, og aldrig skal jeg glemme hans Godhed

og Hjælp til min stakkels Moder: Ukaldet og ukendt kom han til hende, da hun stred den sidste Strid, og han bragte hende Fred og Velsignelse paa den sidste Rejse.“

En anden Ven omtaler, hvor ofte hans store Godgørenhed blev misbrugt, men at det aldrig indsnævrede hans Hjerte at opdage det: „Hvor ofte han har brugt Papir i sit Fodtøj, naar det gode var givet bort, var jo kun et ringe Udslag af hans Godgørenhed. — Hans Husbesøg var talrige, og jeg tror, de i de allerfleste Tilfælde var velsignelsesrige. Han var jo saa inderlig og tilforladelig i al sin Færd, saa fuldt ud et Guds Barn.“

En af hans yngre Venner siger: „Han var en mærkelig Aabenbaring for et 13 Aars Skolebarn; han begyndte med det første Blad i Lærebogen, fortalte om Gud Fader, som vi ikke maatte gøre imod, saa vi tænkte paa vor egen elskelige Fader, der havde grædt over grove Forsyndelser i Stedet for at skænde, — om Guds Almagt og Storhed, der vældede over den Rejsende, naar man stod paa Bjergets Top og saa Skyerne drage afsted under sig eller hørte Tordenen rulle i Skylagene under ens Fødder: „Hvor skal jeg gaa hen fra din Aand, hvor skal jeg fly for dit Aasyn! — Himlene kunne ikke rumme Dig!“ Vi naaede vist ikke ud over den første Artikel, men fik den over os med Vælde og Kraft.“

Samme Ven erindrer med et Suk, hvordan Kritikken saa vaagnede overfor hans Prædikener, som naar han i Anledning af Prins Valdemars Bryllup med Prinsesse Marie af Orléans talte om Orléans fordums Herlighed og Bourbonnernes franske Lilier, og fortsætter saa: „Men han har en Gang givet mig Billedet af Døden som Vandringen gennem den mørke Tunnel mod det lysende Punkt, der stadig bliver klarere, indtil vi staaer i Evighedens fulde Lys.“ — Patriotisk var han, og ved Dronning Louises Død for han op midt i Bønnen for Kongehuset og fortalte Gud og Mennesker, hvor skammeligt man mistænkte hende for tyske Sympathier efter 64. —

Da Provst Skou rejste (Marts 1891), blev R. konstitueret som Sognepræst. Pastor Gad maatte passe Kirkebøgerne, men R. fik alle Mæglingerne i Skilsmisssager. Dem gik det ikke saa godt med! R. tog mod Parrets første Visit, mæglede kærligt

mellem dem, men — tilsagde dem saa ikke mere! Ansøgnin-
gerne om gejstlig Mægling hobede sig op i store Bunker, Folk
klagede til Biskoppen. Men det hjalp vist ikke meget. Det var
rede næsten 2 Aar, inden den næste Sognepræst (H. Jespersen)
kom. Og Rømers Provst udtalte: „Den kære Rømer har kun
ét Princip i den Slags Sager: Hvad Gud har sammenføjet, maa
et Menneske ikke adskille!“

— Ja, den gamle kære Præst var et forunderligt *Barn*, trods
al sin Kundskab og Dannelse, et *Barn* i bedste Forstand. Han
var da ogsaa en stor Børneven, og Børn hang ved ham overalt.
En Niece af ham fortæller, at da hun en Gang som lille Pige
vilde vise sin Fader en *særegen* Venlighed, havde hun udtrykt
sig saaledes: „Jeg holder *næsten* ligesaa meget af Dig — som af
Onkel Ferdinand.“ — Og blandt mange Udtryk for hans barn-
lige Forstaaelse fortjener det at nævnes, at han ved en lille Piges
Begravelse sagde til de bedrøvede Forældre: „Ja, nu véd hun
mere end alle vi andre!“ —

Han havde Barnets skønne og ædle Evne til at leve i Øje-
blikket og aldrig bekymre sig for den næste Dag. Men han
havde unægtelig ikke overvundet den Vanskelighed, som i denne
Tilværelse hænger sammen med det, at leve i Øjeblikket, nem-
lig, at vi alligevel skal lægge alt til Rette for Fremtiden —
enten det saa gjaldt hans Søndagsprædiken eller hans Penge-
sager!

*

*

*

For at faa et Indblik i R.s Indre, i det skønne Sjæleliv, som
levede bag hans kendte Ydre, vil vi høre nogle Uddrag af en
Samling Breve, han skrev til en af de unge, for hvem han i sær-
lig Forstand var som en opofrende Fader gennem mere end en
Snes Aar og lige til han lukkede de trofaste Øjne:

— „Men iøvrigt kan man jo have det godt, hvor man saa er
i Verden, naar blot Vor Herre skinner ind til os med sit Lys og
sin Naade; og det gør Han til alle dem, der ville gøre Hans
Vilje, — til alle dem, der forstaa, at de ikke ere satte her i Ver-
den for at more sig og drive Tiden hen — men for at bruge

Tiden til alt godt og nyttigt Arbejde; saa vokse og trives vi selv i alt, hvad der er nyttigt og godt.“ —

Idet han fortæller om en 18aarig Yngling, der ligger saa meget syg, og til hvem han jævnlig kommer, skriver han:

— „Og naar jeg saa sidder hos ham, saa skal han jo først fortælle, hvordan han har haft det, siden jeg sidst var der, og klage sin Nød; og naar jeg har hørt om det, og han ikke kan mere, saa begynder jeg at snakke Løst og Fast og fortæller ham Historier, og naar han saa er kommen i Humør — ja saadan, at han endogsaa kan faa sig en lille forfriskende Latter, saa ende vi med at bekende vor Tro og læse vort Fadervor, og saa lægger jeg Haanden paa hans Hoved og giver ham Velsignelsen, og saa kan vi mærke, at Vor Herre har hørt os, og at Jesus har været midt iblandt os og givet os sin Fred.“ —

Og om en anden ung Mand: „Saa ung han var, var han en troende Kristen! Han vidste i de sidste Dage, at han skulde dø. Men Livets Ord faldt paa hans Sotteseng som Dug paa slagne Enge, og han vidnede med en saadan Kraft for sine Forældre om det evige Livs Haab, der var i ham, at Ordene ere bleven til Sandhed for dem: „Forsvunden er derved — al Dødens Bitterhed.“

Af et Kort til en „Plejedatter“, der skal op til Eksamen ved Seminariet: „Naar Jesus staar ved Roret, saa kunne vi være rolige og tillidsfulde, om Strømmen bliver nok saa rivende! Duen med Oljebladet svæver over vore Hoveder! Ja, Guds Fred være med Dig, min kære Ven! og bevare dit Hjerte og dine Tanker i Christo Jesu, Vor Herre! — Jeg har netop talt med din Moder om, hvor vi skulle fede paa Dig, naar Du kommer hjem, og hvor Du skal have Lov til at drive i denne Vinter! — saa Du kommer til at ligne hende i Visen, som blev sunget i min Barndom: „En Time før Middag Madamen opstaar! Saa drikker hun først Sukkerlade!“ — Her gaar alt sin vante Gang! I Fredags Aftes fik vi uventet Besøg af Biskop Clausen, netop da Medhjælperne ved Børnegudstjenesten vare forsamlede! Han talte saa rart til dem og os Alle.“ —

Som ovenfor nævnt fik hans kære Søster, *Christiane Frederikke Rømer*, f. 3. Novbr. 1821, der boede hos ham, 23. Juni 1887 et apoplektisk Anfald, der blev Begyndelsen til en 6½ Aar

lang Trængselstid i Hjemmet. Om denne Begivenhed fortæller Rømer i et Brev saaledes: „Ja, det var pludselig, at den Ulykke ramte min stakkels Søster! Det var Torsdag den 23de Juni, da her i 2 Dage havde været Præstemøde for Santalmissionen, hvorved der blev holdt en Mængde Prædikener og Taler og afsunget en Mængde Psalmer, og min Søster var med ved det altsammen og fulgte det med større Interesse og Iver, end det siden viste sig, at hun kunde taale, — da var det om Aftenen, at hun saa pludselig blev ramt. — Vi kom hjem og drak The sent — Kl. 9½. Saa kom der to Koner, som bad mig om at følge med dem ud yderst ude i Nygade. Der var en lille Pige paa 6 Aar, som havde ligget syg i lang Tid; nu var hun saa daarlig, at hun ikke kunde leve, — men dø kunde hun heller ikke; hun pintes saa meget, at de blot ønskede, hendes Lidelser maatte faa Ende. Hun havde ligget saadan hen paa 3die Dag. Nu sendte Forældrene Bud med de to ældre Koner, om jeg ikke vilde følge med dem og bede over Barnet, at det maatte faa Ro, og saa tale et Trøstens Ord til Forældrene. Det kan Du nok tænke, at jeg ikke kunde sige Nej til, uagtet jeg var saa træt af de 2 Dages Anstrængelser, at jeg paa Vejen baade ud og hjem flere Gange troede, jeg maatte falde om og faa et Tilfælde. Men det var ikke mig, der skulde faa det. Da jeg kom hjem Kl. c. 12, var min Søster endnu oppe! Hun havde skrevet et Brev, hvori hun havde fortalt om de to Dage og om alt det Smukke og Opbyggelige, hun i dem havde hørt. Og det Brev gik hun selv — saa træt, hun var — med paa Posthuset! Men det var for meget for hende. Og det anede jeg ikke! Jeg skyndte mig at komme i Seng, men bad blot min Søster give mig et Glas Mælk, inden hun gik til Ro. Og det var et Held, at jeg gjorde det! Det laa jeg og ventede paa, at hun skulde bringe mig og faldt derved ikke i Sovn, saa træt jeg var! Og saa blev jeg mere og mere urolig! Der var en Stemme, der sagde mig: „Hun ligger dernede hjælpeløs og syg!“ Det var ikke til at holde ud! Saa stod jeg op og gik ind i hendes Værelse! Der var Lampen tændt, men Stuerne vare tomme! Saa gik jeg ned ad Gangen, og da jeg kom forbi Spisestuedøren, stod den halvt aaben, og der var lyst derinde, saa jeg gik ind for at se efter hende der. Saa laa hun paa Gulvet mellem

Sophaen og Bordet aldeles livløs uden at røre sig. I første Øjeblik troede jeg, hun var død! Jeg kaldte i min Nød paa din Moder (Husbestyrerinden, Enkefru Hundrup), som ogsaa vaagne, og baade hun og Anna vare i en Fart inde hos mig. Anna løb ned og hentede Md. Frandsen, og mens de 2 bragte hende i Seng — hun var imens dog kommen lidt til sin Bevidsthed —, løb jeg efter Dr. Nærum som den Læge, der boede nærmest, og som jeg ogsaa kendte bedst! Han fulgte strax med! Og han bekræftede, — hvad jeg jo nok havde tænkt — hendes ene Arm havde jeg set, var lam —, at hun var ramt af Apoplexi, d. v. s. et Blodkar var bristet i Hjernen, og en Del af Hjernen — og derved ogsaa den højre Arm, Side og Ben — var bleven lammet! Kære Ven! Du kan ikke tænke Dig, hvad det var for en Sorg for mig at finde hende, som er Den, der staar mig nærmest i Livet, liggende saa elendig og hjælpeløs. Og, Kære! hvad det er for en daglig Sorg og Kvide for mig at se hende saaledes! Hun er endnu lam i den højre Side! Men Fingrene kan hun begynde at røre, og i Gaar prøvede hun for første Gang at sætte Benet til Jorden og støtte sig paa det. Lægerne, baade Nærum og Gad, hvem jeg hentede den næste Morgen, da han kom ind fra Landet, vare straks enige om, at det ikke var hele Hjernen, men kun en Del, der var bleven ramt, og at der derfor var godt Haab om, at hun — om Gud vil det! — skal komme helt over det. — Men takke maa jeg Vor Herre, at han dog lod mig beholde hende Noget endnu. — Den næste Søndag, 3die Søndag efter Trinitatis, skulde jeg prædike til Aftensang, og Epistelen af Peters Brev begynder med de Ord: „Ydmyger Eder under Guds vældige Haand, at Han i sin Tid maa ophøje Eder!“ Det var netop som skrevet for mig! Og det skulde vi ydmyge os under og sige: Det var Guds Vilje! Saa ske Guds Vilje! Og det siger hun — just ikke med Munden! Men hun viser det ved hele sin Færd. Hun er saa taalmodig og from og god, saa hun er let at pleje! Nu kan hun tale tydeligt! Det kunde hun ikke i Begyndelsen, da Tungen ogsaa var lammet! Men hun kan ikke komme paa Navne! Selv vore Navne, som ere om hende, fordrejer hun paa den græsseligste Maade! Din Moder og Anna faa saa mange Navne, — Dig kaldte hun nu: „Ville Vendt“ og mange andre Navne! — saa at vi alle — og hun med — maa le

deraf! Men naar hun ler, sidder Munden helt skævt. — Ja, Kære, Humøret er ikke borte for det! Det er forunderligt, hvor det hjælper, at kaste sin Sorg paa Gud!“ —

Paa et Kort skriver han: — „Jeg er bleven til en Fabel i Byen i Anledning af min Glemsomhed! Den har mine gode Venner forstaaet at exploitere.“

Og paa et Julekort: „Influenza! Ak, Influenza! Er det da en ordentlig Juleaftensgæst! Men den skal jeg nu trækkes med i Aar! Saa ske da Guds Vilje! — Her ligger jeg og er temmelig forpint og mat i min Seng! Men jeg tænker ikke, Guds Engle gaa min Dør forbi! „Ak, ganger dog ej vor Dør forbi, Os volder ej den Kvide!“ —

Da hans Ven har fundet troende, sonderjyske Slægtninge, skriver R.: — „Thi det Bedste ved det Hele er dog Dette: at de, Du har fundet, ogsaa ere dine Brødre og Søstre i Jesu Tro, og at de i jordisk Henseende ere gode danske Mænd og Kvinder, der under Trængslerne, som vore fælleds Fjender saa grusomt paaføre dem, holde fast ved vor fælleds Moder og ved det danske Sprog. — Vor Herre lever og vil beskærme de Undertrykte; og hvad Du skriver, bestyrker mig i Troen paa, at Danmarks Kvide en Gang vil ende med Danmarks Sejer! Nu er Du gennem din Slægt knyttet til Danmarks Livssag nede i Slesvig! Og det ønsker jeg Dig til Lykke til! Thi det vil give dit Liv et rigere Indhold, dit Hjerte en større Fylde i sand Fædrelandskjærlighed.“

Paa et sortrandet Kort: „Horsens den 27de December 1893. — — Den 26de December — 2den Juledags Morgen Kl. 3½ drog min kære Søster sit sidste Suk! — Da jeg kom ind, havde hun lige udaandet — og Lidelserne vare endte! Nu er hun klædt i sin Ligdragt — og ligger saa stille paa sin Baare! — Ja! Hun havde et rigt og varmt Hjerte! Ak! Hvor jeg allerede nu savner hende; og Smerten over, at hun er borte, kan pludselig, naar jeg er beskæftiget med andre Ting, komme farende over mig! Men naar jeg saa husker paa, at jeg jo snart skal følge hende og ved Guds Naade i Jesu Christo igjen mødes med hende, saa dulmer det, og jeg kan igen tage fat paa, hvad der foreligger!“ —

Frøken Rømer blev Tirsdag 2. Januar 1894 begravet fra Vor Frelasers Kirke i Horsens. Ved hendes Baare talte først Byens

nye Sognepræst, Henr. Jespersen, over Ordet i den 91. Salme: „Den, som bor i den Højestes Skjul, han skal blive om Natten i den Almægtiges Skygge.“ Derefter talte Pastor Rømer over sin Søster. Hans Tale var baade ved sit Udgangspunkt og ved sin Form karakteristisk for ham, om hvis Ligtaler der endnu i Horsens gaar mærkelige Historier, som ikke her skal gengives. — Her ved Søsterens Kiste gik han ud fra Alkibiades' Ord til den uanseelige, ja grimme Sokrates: „O, Sokrates! Du er som hine Satyrstatuer, der ere hule! Man kan lukke dem op! — Og se! Billeder af Gratierne og af Sangens Gud gjemmes derinde!“ Og han udviklede da, hvorledes der bag denne skrøbelige, uanseelige Søsters Ydre boede et rigt Indre med Kærlighed til den Verden af Toner, hendes Røst og Strengelæg under hendes Alderdom ikke mere kunde give Udtryk. Men dernæst fremhævede han, hvordan dog det bedste i hendes Indre var hendes selvfornægtende, kærlige Hjerte, hvor der var en Helligdom — ikke for Muser og Gratier og Sangens Gud — men for Jesus, vor Frelser. — Og saa slutter Ligtalen saaledes: „Og derfor, Herre! har jeg i denne Tro den Forvisning, at du, da hun drog sit sidste Suk, har sendt dine Engle til hende for at bære hendes Sjæl ind i Paradis! Da hun laa paa sit Smertens Leje, bad hun hver Aften dem, der vare om hende og plejede hende trofast og kjærligt, at de skulde aabne hendes Vindue, naar Klokkerne toned fra Vor Frelzers Kirketaarn ud over Byen, for at deres Lyd kunde naa hendes Øren og bringe hende Budskabet fra Oven! Saaledes, Herre! er det ogsaa min Tro og mit Haab, at hun nu hører de himmelske Klokker ringe den evige Julefest ind til hende! Thi naar jeg hver Aften under hele hendes Sygdom gik ind til hende og bekjendte Troen for hende og sammen med hende — og derpaa knælende bad vort „Fader Vor“, — da fornåm vi den Guds Fred, der bevarer Hjerter og Tanker i Christo Jesu Vorherre! — den Fred, som er os Pantet paa, at Livet skal sejre over Døden! Det ske! Amen i Jesu Navn!“ —

Ved Graven — øverst oppe paa Horsens „gamle“ Kirkegaard, Familiegravstedet Nr. 66 — udtalte han efter Jordpaakastelsen: „Nu, da Du er sænket ned i Din Grav, det fælles Maal for alle, der vandre her paa Jorden, saa ville vi mindes, hvad vor Fader og Moder kaldte Dig i din Daab, da Du begyndte denne Din

jordiske Vandring —: *Christiane Frederikke* kaldte de Dig! Og her ved hendes aabne Grav takke og prise vi Dig, vor himmelske Fader, at Du ved din Naade har ladet disse Navne gjennem et langt Liv blive til Sandhed i hende: *En christen Kvinde, rig paa Fred!* Det være os Pantet paa, at Sjælen har arvet den evige Fred i Paradiset! Amen i Jesu Navn!“*)

Da der endelig i 1893 var blevet kaldet en Sognepræst til Byen efter en meget lang Vakance, hvor R. var konstitueret Sognepræst, blev det Pastor Henr. Jespersen, — men ikke ham. Det var ham en meget stor Ydmygelse, der kunde gøre ham bitter. Ridderkorset, han fik, var kun et ringe Plaster paa Saa-ret.

I det Hele var de sidste Aar i Horsens svære for den gamle, elskelige Præst. Flere Gange havde der været Tale om, at han skulde søge sin Afsked. Men det var saa svært for ham at træffe den Afgørelse. Det var ikke Lønnen, der bandt ham. Thi den gav han jo for største Delen bort til trængende. Han taalte ikke at se nogen lide Nød. Og derfor var han alle Dage en fattig Mand.

Men han elskede Præstegerningen, selv om han følte Smer-ten ved, at der stadig blev færre og færre om hans Prædikestol. Mange havde der aldrig været. Men nu følte han det, som om Menigheden svigtede ham.

Endelig kom saa den Tilkendegivelse fra Gud, han ventede paa. En Søndag i 1898 mødte der til hans Gudstjeneste kun et Par Mennesker. Nu kunde Pastor Rømer mærke, han skulde høre op! Men blandt disse Par Tilhørere den Dag var den nu afdøde Stadsingeniør Hansen, hvis Hjem gennem mange Aar havde været en Oase for R.,**) og hvor han tilbragte Juleaften. Stadsingeniør Hansen gik efter hin bedrøvelige Gudstjeneste hjem til Pastor R. og takkede ham for de gode Timer, han havde haft i Vor Frelasers Kirke! Et Par Dage efter fik han saa fra Pastor R. en Billet, hvor der bl. a. stod saaledes:

*) To Taler, holdte ved Christine Frederikke Rømers Baare. — A. Bäckhausens Bogtrykkeri, Horsens.

**) Et andet Vennehjem var hos Enkepastorinde Rosendal og hendes Datter Elise.

De tomme Bænke
 kan vel krænke
 en stakkels Præst.
 Men kommer der da sligt Vennebud,
 med Fryd man føler: Det kom fra Gud!

Han søgte og fik sin Afsked, 30. August 1898. Endnu maatte han døje, at der kom forholdsvis faa til hans Afskedsprædiken, som ved sin Bitterhed tydeligt vidnede om de mange triste, ydmygende Stunder, han i de sidste Tider havde oplevet.

*

*

*

Pastor R. elskede Horsens. Han hører ogsaa for mange af os med til vor Barndomsbys Fysiognomi; han, der boede nede ved den gamle Aa, som vi elskede.

Han var helst beven boende der, efter at han havde taget sin Afsked. Alligevel blev det til, at han flyttede til Kjøbenhavn, hvor han først boede hos sin Søster, Enke efter Provst Olivarius, paa Hjørnet af Alhambravej og Gl. Kongevej. Efter Søsterens Død flyttede han hen paa Engtoftevej 3, hvor han havde sin egen Lejlighed i sin Broder, Oberstløjtnant Rømers Hus.

De 9½ Aar, han levede i Kjøbenhavn, blev i det hele gode for ham, omgivne som han var af sin Slægts Kærlighed og Agtelse. Om Provstinde Olivarius, f. Rømer, hans første Værtinde, skriver han 27. Marts 1905 til en Plejedatter: „Jeg maa dog, før jeg lukker Brevet, atter sige Dig, at Du har vundet Dig en god Ven i min Søster, og hun er nok værd at have til Ven! Nu lukkede hun Døren op og raabte ind, at vi skal spise — og saa maa jeg lystre!“

— — —

Hans Omgivelser maatte imidlertid paa ét Punkt vise den største Paapassenhed overfor ham. Det var overfor Tiggere, der hurtig havde opdaget hans mageløse Godgørenhed og som derfor ogsaa her formelig belejrede ham!

I Efteraaret 1900 skrev R. nogle af sine Minder ned. Først nedskrev han til sin Ven, Provst C. Skou, nogle Minder om Sø-

ren Kierkegaard, som ikke kendes. Men efterfølgende Erindringer om N. F. S. Grundtvig fortjener utvivlsomt at kendes. Han skriver: „Det, hvorom det her drejer sig, er hvorlunde Grundtvig deltog i Folkefesten paa Skamlingsbanken den 4de Juli 1844. Denne Fest og Rejsen dertil var jo — som bekendt — et af de første Tegn paa, at det danske Folk vaagnede til Erkendelse af Faren, der truede os Syd fra. — Ja, vaagnede! Tidligere var der Ingen eller dog kun faa i Danmark, der rigtig havde Anelse om Faren, der truede os. Nej, hvad kunde det ogsaa nytte! „Tyskerne ere os overlegne i Alt — i Alt! Vi selv forstaa Ingenting! Vi maa lære det af dem, alt hvad der skal due noget — og særlig af Holstenerne!“ *Det* var dansk Visdom og Klogskab *den Gang!* — Jeg var jo ogsaa Medlem af „det skandinaviske Selskab“; og det var vel som saadan og som Sanger (Medlem af Studenterangforeningen), at jeg kom med! Ploug var med; men det var Orla Lehmann, der var den egentlige Fører, og som saadan tog han sig særlig af Grundtvig, hvem man trods hans fremskredne Alder havde bevæget til at tage med paa den Tur. Desuden var der Krieger, Damkjær, Goldschmidt o. m. fl., som hørte til Spidserne i vort offentlige Liv. — Overrejsen skete pr. Dampskib fra Kjøbenhavns Toldbod Norden om Sjælland og Fyen til Kolding, og fra den har jeg ikke bevaret Mindet om nogen særlig Begivenhed. Vi Sangere var temmelig stadig i Aktivitet med vore Sangbøger i Hænderne! Vi vare jo Selskabets Musikkorps! I øvrigt gik Tiden med at gøre Bekendtskaber, se paa Kysten og lytte til Spidsernes Samtaler — dem, der da vilde finde sig i, at vi Unge lyttede til! Men Ingen var saa livlig i Talen som Grundtvig. Og om ham var der derfor en tæt Skare samlet af Lyttende og Spørgende. Og saaledes gik Tiden under Sejladsen let og behageligt. Da vi kom til Kolding, bleve vi indkvarterede hos Byens Borgere. — Den næste Morgen kørte vi saa, et helt Vogntog, til Højskamling. Dér var Noget at se for unge Øjne — og da for Gamle med! Og jeg kendte det igen, da jeg for en halv Snes Aar siden paa en Tur med Cancelliraad Hansen fra Horsens besøgte den paa Ny. Men hvor forskelligt var det ikke fra hin første Tur. Vejret var saa trist og øde! Ja, Landet, vi nu saa henover mod Syd, var i Tyskernes Vold! Paa Banegaarden havde vi set tyske Gensdarmer med deres hovne Miner og

udfordrende Optræden! Hvem skulde have sagt *det* hin første Gang! Havde vi kunnet se det da, havde vi vist Alle givet os til at tudbrole! (Fru Sødrings Udtryk) i Stedet for at brole Hurra! Vejret var prægtigt, og den store Skare af Mænd og Kvinder — flere Tusinde, der fyldte Bakkerne og Dalene, vare alle i Festsemning. Det var et uforglemmeligt Syn!

Og saa begyndte den lange Række af Talere. Saa vidt jeg mindes, førte Orla Lehmann an og bød Velkommen og gjorde Rede for, hvorfor vi vare komne. Det kunde nok gøres nødvendigt! — Da vi sad i Baaden, der fra Dampskibet førte os ind til Kolding, sagde en af Roerkarlene, da han hørte, at vi agtede os til Skamlingsbanken den næste Dag: „Naa, I vil ned til Holsten!“ Krieger, som sad hos ham paa Toften, sagde gnavent: „Kalder Du *det* Holsten? Det er jo Slesvig, Mand! Jo, det kan rigtignok nytte stort, at vi kom herved!“ — Og han fik desværre Ret. Det har ikke nyttet stort! — Men da vi vare forsamlede paa Høj-Skamling, hvem tænkte saa paa det! I Feststemning glemmer man, ja ser ikke Faren! — Efter Lehmann kom vist Ploug. Og saa kom Goldschmidt! Jeg ser ham endnu træde rask frem paa Talerstolen med sine lynende Øjne og ligesom paa Trods udkaste Ordene over de mange Hoveder: „Jeg er en Jøde!“ Godt talte han. Men den dulgte Trods og Selvfølelse skadede Indtrykket. — Saa kom Haderslevkøbmanden Peder Hjort Lorenzen, han, der „blev ved at tale Dansk“ i den slesvigske Stænderforsamling! At tænke sig, at det var en stor Bedrift i et dansk Land! hvor vi dog ere blevne mishandlede! Og hvor vi dog — Regering og Folk — have været nogle Tossehoveder! — Derfor kalder Tyskerne os ogsaa „Die dummen Dänen“! — Peder Hjort Lorenzen var en køn, kraftig Mand, sikker paa sig selv, frejdig og veltalende. Ja, det var ikke ringe Folk, der den Dag talte Danmarks Sag paa Høj-Skamling! Og saa tænke sig, at hele Tyskland haanede os — og haane os endnu den Dag i Dag, fordi vi er saa faa og saa smaa — og dog ville være os selv og ikke Tyskernes Trælle! Men da saa den nordslesvigske Bonde, Gaardmanden Laurids Skau, med sin høje, ranke Skikkelse og sit frejdige Blik begyndte at tale, saa henrev han de mange tusinde Tilhørere og Tilhørerinder, og Jubelen og Bifaldet var uden Ende! „Ja, *vi* er Danske og *ville* være Danske!“ — Om jeg

ikke husker fejl, var det da først, at gamle Grundtvig traadte frem. Man fornåm det, at han ret var i sit Es — som han selv har beskrevet det. Det kendtes paa det „lydelige, det fuglevingede Ord, som jeg aldrig har fundet saa let, saa flydende, saa kækt, saa forvovent og saa lykkeligt paa mine Læber som mellem Skamlingsbankerne, saa det kostede kun Overvindelse at holde op!“ Saaledes fortæller han det jo selv i „Skovhornets Klang“, et lille Hefte, han udgav, efter at Rejsen var endt: „Lige som jeg aldrig har talt til saa mange Øren paa een Gang, aldrig talt med Dannebrog vajende — (ja, der var Dannebrogflag i Sne-sevis rundt paa hele Festpladsen, især paa Bakketoppene) — Bøgeskoven sjungende og Østersøen bølgende for mine Øjne, aldrig talt saa længe og dog saa mageligt, saa muntert og dog saa lysnende, saa har jeg heller aldrig talt for bedre Øren! Thi Stilheden og Opmærksomheden vokste, jo længer jeg talte, jo alvorligere Talen blev, jo mer den krævede Eftertanke straks — og Offer herefter!“ — Ja, „Offeret“ maatte bringes herefter. Enkedronningen, Caroline Amalie, Grundtvigs Veninde og høje Velynderinde, skrev til ham efter hans Hjemkomst og dadlede hele denne Færd! Hun har maattet høre ilde for hans Skyld af sin Gemal, Kong Christian VIII. Hele denne Tur havde naturligvis vakt hans allerhøjeste Mishag! Og hvilke Breve den stakkels Dronning i den Anledning har faaet fra sine to Brødre, Højforræderne, Hertugen af Augustenborg og Prinsen af Noer, er jo let at tænke sig! Den stakkels Kone har været i en slem Vaande! Og at hun saa gav Ondt af sig til sin Ven, hvem hun havde skænket sin Naade, følger af sig selv. Hun har blot ladet Pryglene videre gaa! *Les Plaisirs ont leur deboir, mon cher!* — Men vidunderligt er det, at de To dog kom over det, og at Caroline Amalie vedblev at holde trofast ud med Grundtvig, indtil Døden — eller rettere: Indtil Vor Herre — forenede dem i sit Paradis ved den store Nadvere. — Men tilbage til Skamlingsbanken og Grundtvig! Han begyndte — siger han selv — „muntert og mageligt.“ Han fortalte os nemlig, hvordan han lærte det *levende* Ords Magt at kende: Han skulde som ung Kandidat prædike for sin Fader i Kirken. Og han havde naturligvis meget nøjagtigt skrevet sin Prædiken forud — og havde Opskriften liggende foran sig paa Prædikestolens Pult og fulgte den

Ord for Ord, Sætning for Sætning. Men saa kom der et Sted, hvor han blev ivrig. Der gik Ild i ham, og saa slog han saa kraftig til Papirerne, som han rent havde glemt, at de røg fra Pulten ud over Tilhørernes Hoveder! Forfærdet blev han jo i første Øjeblik. Der laa al hans Visdom! Men det varede kun et Øjeblik. Saa kom Aanden over ham, og han talte frit, og han talte længe uden at bryde sig om det skrevne Ord, og Tilhørernes Øjne og Øren hang ved hans Læber! „Da lærte jeg, hvad *det levende Ord* — hvad det har for en Magt, — at det er det Ord, som Aanden giver os at tale, og at det er det, som gaar fra Hjerte til Hjerte!“ —

Jeg mindes ogsaa Peder Hjort Lorenzens Hustru. Ved sin Forstand og kvindelige Ynde indtog hun alle, bl. a. ogsaa Goldschmidt, som var helt væk i hende!

— Saa kom Hjemrejsen med Dampskibet. Nu var Grundtvig ret i sit Es! Han samlede hele Tiden under Sejladsen saa mange om sig, at man af og til hørte Captainen paa Skibet raabe: „Jeg maa bede Pastor Grundtvig gaa over paa den anden Side. Elers vælter Skuden med os!“ „Haa! Haa!“ lo Grundtvig og flyttede sig — og vi andre med ham. Han var og blev Centrum, der trak alle til sig. Men saa henimod Aften vare vi ud for Sjællands Odde, hvor Kampen stod mellem den danske Fregat og to eller tre engelske Orlogsmænd. Det endte jo med, at det danske Skib blev skudt i Sænk eller løb paa Grund, og blandt dem, der faldt om Bord, var ogsaa Helten fra Kongedybet, Willemoes! Da samledes vi Sangere om Grundtvig og istemte hans Sang: „Kommer hid, I Piger smaa! Strengen vil jeg røre.“ Og jeg tror nok, vi sang den smukt — ret af Hjertet. Da vi var færdige, steg den Gamle op paa Bænken og talte os saadan til Hjerte, at vi igen hørte Captainens Stemme raabe: „Jeg maa bede Pastor Grundtvig om ikke at være saa interessant! For her staar Styrmanden og hører paa hans Tale og glemmer at styre, saa vi var lige ved at rende paa Grund!“ — „Haa, haa,“ lo den Gamle igen og var øjensynlig vel tilfreds med den Afbrydelse. Og ganske rigtig: Der blev pludselig en svær Tummel blandt Folkene. Men den lagde sig snart, og vi sejlede videre, mens Solen sank under Lide. — Men Grundtvig havde fremsagt det Vers, som var hugget i Stenen, der blev sat paa de faldnes Grav, og som Grundtvig

selv paa en Vens Anmodning havde forfattet. Det var første Gang, at i det mindste jeg hørte dem, men de bleve mig uforglemmelige:

„De Snekker — de mødtes i Kvæld paa Hav,
Og Luften begyndte at gløde.
De legte alt over den aabne Grav,
Mens Bølgerne gjordes saa røde.
Thi er jeg sat som en Bautasten
At vidne for Slægter i Norden:
Danske de vare, hvis møre Ben
Under mig smuldre i Jorden.
Danske de vare af Æt og af Id!
Thi skal de kaldes i løbende Tid
Fædrenes værdige Sønner.“

— Ja, det var en dejlig Sommernat! Mørkt og dog lyst! Og Fyrene glimtede derude! Saa blev der lavet en stor Bolle Bruleau (udtales: Bryloo, en Slags Punch) i en Messingkedel, som vi laante hos Værten om Bord. Det var en Drik, som den Gang var meget yndet, importeret fra Sverrig. Et Par Flasker Rom — en 4—5 Flasker hvid Vin — Graves — og saa blev store Stykker af en Top Sukker lagt paa en Ildtang over Messingkedelen. Saa blev der stukket Ild i Rommen, og det brændende Fluidum stadig heldt op over Sukkeret, som i røde Flammer dryppede ned i Vinen. Flammerne slog op i Halvmørket og lyste blaaligt op i de glade, unge Ansigter af dem, der sad og laa omkring den flammende Kedel. Grundtvig var gaaet ned i Kahytten. „Vi maa have den Gamle herop igen! Han skal have et Glas med!“ Og et Par frejdige Fyre gik ned for at hente ham op, og de kom tilbage med ham. Hvor lyste det gamle, ærværdige Ansigt ikke i Skinnet fra det brændende Baal! „Ja, nu skal I høre, Børn, hvad jeg har skrevet dernede!“ — Og vi fandt jo, at det var dejligt, og saa drak vi hans Skaal i den dampende Bruleau — og klinkede med ham — og raabte Hurra for ham og for Danmark og for Slesvig! Jo, det var et Studentergilde ude paa Kattedgat i den lyse Sommernat! — Da sang det ogsaa indeni mig med følgende to Vers, som jeg optegner efter Hukommelsen:

19
 Hil sidde Du, Skjald, med Harpen god
 i Stavnen blandt Undersvende,
 Mens Solen synker saa rød som Blod
 I Havets mørke, bevægede Flod
 og skinner, saa Bølgerne brænde!

Saa tone da Løftet i lysen Nat:
 Lad komme de trange Tider —
 Men ikke vi Haanden la'r synke mat!
 Som Stridsmænd vi drage ud saa brat,
 Naar *Holger* til Stævne udrider!

— Og helt tomme Ord var det da ikke. Da Otteogfyrre kom, gik jeg med i Krigen.

Da Grundtvig var gaaet til Ro igen, fik jeg lidt Søvn. Men jeg var da oppe før Solopgang, da vi sejlede ind i Øresund forbi Kronborg. Jeg stod ved Rælingen og saa ud over de solbelyste Bølger til Skaanes og til Sjællands Kyster. Og der kom jeg til at staa ved Siden af Maleren Skovgaard — den nu afdøde, Danmarks store Landskabsmaler. Vi kendte ikke hinanden. Men han forstod nok bedre end jeg det vidunderlige dejlige Syn med Farvespillet i Himlen og paa Havet. Lidt efter lidt kom de alle op paa Dækket — ogsaa den Gamle, fulgt af Orla Lehmann, der tidlig og silde var ved Haanden for at værne om ham, som var han hans Adjudant. De talte livligt og venligt sammen. — Saa skulde vi da som ægte Studenter have en Generalforsamling om Bord, inden vi skiltes! Carl Ploug slog til Lyd og foreslog at sende en Hilsen til Kolding, dér var han jo selv fra —, med Tak for deres Gæstfrihed imod os. Saa var der en gammel Lærer, Jacobi, om Bord, en rar, venlig, stille gammel Mand. Saa vidt jeg husker, var han Lærer ved Christianshavns Skoler. Han gjorde nogle Indvendinger imod dette Forslag — meget spagfærdigt. Men da foer Grundtvig op! Hvor var det ogsaa muligt, at han — „det ildsprudende Bjerg“, som Frederik VI kaldte ham — skulde kunne holde sig i Skindet saa længe! Men derfor har han ogsaa faaet saa mange Hovl — ofte velfortjent nok! — Men han havde jo ogsaa nogle haarde Halse til Modstandere, saadanne Folk som Mynster, Clausen og Steemann, han, som jo

sagde Grundtvig lige op i Ansigtet: „Det er Ingenting, og det *bliver til* Ingenting!“ Hvortil Grundtvig svarede Stenmanden lige saa frit op i Ansigtet: „Det er noget, og det *skal blive til* Noget!“ Og Herren var med Præsten: Det blev til Noget, til den danske Kirkes Opvækkelse, — til en Salmeskat og en Salme-sang, som der ellers ikke er Mage til i den christne Kirke! — Men denne Morgenstund paa Skibet i Øresund — hvor talte han dog ikke haardt og haanligt til den gamle Lærer: „Hvor *han* turde blande sig i sligt! Det kom jo ikke *ham* ved! o. s. v.“ Jeg stod i Nærheden af Jacobi. Hvor han rystede og skælvede under denne Storm af strenge Ord! Men han tav bomstille! Lidt efter gik jeg hen til ham, da han med bævende Læber stod og saa ned i Vandet. Jeg talte til ham, men hans Svar var kun nogle stammende Ord. Jeg vilde kun vise ham, at jeg for mit Vedkommende var oprørt over den Mishandling, han havde været Genstand for. — Frederik VI's Ord om Grundtvig — „det ildsprudende Bjerg“ — hvor de er sande! Men Vesuv løfter sit Hoved halvfjerdetusende Fod op over det omliggende Land! — Og saa længe den er artig og holder sig i Skindet, vokser der Lacrymæ Christi — (Kristi Taarer — navnkundig ital. Vin) — opad dens Sider! — Kære Ven! Og saa er jeg færdig med dette lille Minde om gamle Grundtvig.“

— — —

Sine Venner fra forrige Dage bevarede R. i sit trofaste gamle Hjerte. Om en af dem skriver han: „Jeg vilde ønske, at jeg kunde komme over og se til hende og hendes lille Krøltop! Men jeg er for gammel — men ikke for gammel til at bevare Eder begge i mit Hjerte og bede for Eder, at Herren maa velsigne Eder og bevare Eder fra al Fare og give Eder sin guddommelige Naade.“

Mange Venner besøgte da ogsaa ham. Men efterhaanden blev de jo færre og færre. Han klagede dog aldrig, men var altid venligt, mild og tilfreds med sine Kaar. Enkelte Gange endnu vendte den gamle Aandslivlighed tilbage, og med straalende Øjne malede hans stærke Røst hans og Charles Neergaards Bjærgbestigning af Vesuv og Samlivet med Kunstnerne i Rom. Endnu kunde han glæde sig over smukke Malerier og

skøn Musik. Men sine største Glæder havde han i Kærlighedens evige Rige.

Han drøfter med sin Ven Aarsagen til Misstemning og skriver: „Det er kjedeligt med den Satan, at han aldrig kan blive kjed af at saa Klinte i Vor Herres Hvedemark! Naa! Det er nu en Gang saadan, og saa maa vi heller ikke blive kjede af at staa ham imod — og blive mere og mere faste i Troen paa, at Han — vor Frelser — dog altid sejrer til Slut! Han Marken skal beholde!“ —

Ved Nytaarstid 1907 døde Biskop Johs. Clausen i Aarhus, Pastor Rømers Ven og Velynder. Det gjorde et meget stærkt Indtryk paa ham. Han skriver derom 6. Januar 1907:

„I Øvrigt kan Du jo nok tænke Dig, at jeg med alle mine Tanker i disse Dage er optagen af Biskop Clausens Død! Vel var han 7 Aar yngre. Men netop derfor har jeg jo altid tænkt, at jeg skulde gaa bort før ham! Men han har jo altid været min Formand! Og nu er han ogsaa bleven det i dette Stykke! Du har vel læst om hans Begravelse! Jeg vilde gjerne have været med og sagt et Ord med Tak for alt, hvad han ogsaa har været for mig! Men der blev jo talt nok — og godt nok, saa jeg havde dog bedst af at blive for mig selv! Nej, det kunde ikke gaa, at jeg tog over Land og Sø for at give mit Ord med iblandt saadanne store Folk! Men jeg nærer det stille Haab, at jeg til Sommer maa naa at komme til Aarhus og staa ved hans Grav og sige ham en stille Tak af Hjertet! Men det kan jeg jo ogsaa gøre herovre, hvor jeg staa i min egen Stue! — — Ja Du — Du husker ham vel godt! Og den, der har set ham og talt med ham, kan ikke glemme ham! Han var jo en af de Fremragende.“ — —

Han blev mere og mere ensom. I Slutningen af 1907 begyndte han at skranke, og 27. Februar 1908 lukkede han efter et kort Sygeleje de gode, trætte Øjne.

Paa sin 85-aarige Fødselsdag, 3. Marts 1908, blev han begravet fra Vor Frelser Kirke i Horsens. Ved denne Lejlighed talte først hans Eftermand, nu Sognepræst ved Klosterkirken Th. Tomasson, over Grundtvigs kendte Vers om Ansgar, der saa fortræffeligt passede paa Pastor Rømer:

Han var ingen mægtig Aand,
 Mark-Evangelisten,
 dog et Redskab i Guds Haand,
 ret en Hjertekristen:
 Sund i Troen, mild og øm,
 i sin Daad og i sin Drøm
 barnlig, Gud hengiven.

Derefter gav Sognepræst O. Olesen ved Vor Frelsers Kirke den afdøde et Eftermæle, som han fortjente, og som mange af de gamle Venner af Hjertet sagde Amen til.

Saa fulgte vi den elskelige Præst op ad den gamle Kirkegaards Banke, hvor han selv saa tidt havde vandret efter en Kiste i kærlig Deltagelse, og sænkede hans Støv ned ved hans Søsters Side, hvor det skal hvile til Opstandelsens Morgen.

Ved Udarbejdelsen af denne Levnedstegning af Pastor Ludvig Ferdinand Rømer har jeg foruden at benytte hans skriftlige Efterladenskaber udelukkende gjort Brug af de Skildringer og spredte Erindringer, som hans Slægt, Venner og Kendinger velvilligt og rigeligt har ydet mig.

Jeg føler Trang til at bringe en hjertelig Tak for saadan Støtte til Pastor Rømers Brodersøn, Kaptajn L. Rømer, og til hans Søsterdatter, Frøken Therese Andersen, begge i Kjøbenhavn. Dernæst til hans Nevø, Pastor em. A. Andersen, Lille Næstved, til Sognepræsterne A. Schack, Vonsild, Chr. Gad, Kundby, Th. Tomasson, Horsens, til Pastor em. H. Jespersen, Kjøbenhavn, og navnlig til Biskop O. Olesen, Ribe, der har tilskyndet mig til at skrive denne Biografi. — Fru Mathilde Petersen, f. Hundrup, Odense, har ydet mig god Hjælp ved at overlade mig en Samling Breve fra Pastor Rømer. Og jeg har modtaget værdifulde Bidrag fra Fru Kancelliraadinde Hansen og afdøde Frøken F. Dahlstrøm, Horsens, fra Murmester Chr. Quist og Kordegn N. Loft, smst., fhv. Lærerinde Frk. Anna Olesen, nu Tisvilde, Frk. Anna Hansen, Kjøbenhavn, og Missionær H. Fenneberg, Vejle.

C. C.
